

EPISCOPUL VISARION PUIU AL HOTINULUI, CTITOR DE MARI OPERE SOCIALE BISERICEȘTI ȘI CIVILE

Pr. drd. Cristinel Ștefan TANASĂ¹
Facultatea de Istorie, Universitatea „Al. I. Cuza” Iași

Abstract

Romanians across the Prut river have always found love for the Orthodox church and nation in which they were members. In the moments after the Great Union of 1918 have received with open arms any came from mother country, especially if that something owned by the church. Bishop appearance Vissarion Puiu in the area and, with it, the many account from the Kingdom, in which it was more forehead always king country, filled with joy souls hard tested by the Russian yoke which he had just had escaped. Support that they have showed this recites bishop has effected in large social works church and civil visible and in the days of today.

Keywords: formed again, bishop, cathedral, residence, History of Church

După bucuria mare a unirii neamului nostru în granițele sale străvechi de la Nistru, la Tisa, la Dunăre și la mare, conducătorii Bisericii basarabene și-au exprimat, prin mai multe congrese bisericesti, dorința de a reînființa vechea Episcopie a Hotinului, iar Sfântul Sinod a intervenit în 1922 pe lângă Ministerul Cultelor pentru împlinirea acestei cereri. Pe 10 martie 1923, prin Legea nr. 920, aprobată de regele Ferdinand I și publicată în Monitorul Oficial nr. 266, se reînființează două noi eparhii, a Ismailului și a Hotinului. În același timp, Episcopia Romanului rămâne vacantă după retragerea Episcopului Theodosie Athanasiu la Mănăstirea Neamț, din pricina vârstei înaintate. Erau deodată trei episcopii vacante, din care Episcopul Visarion al Argeșului putea alege una, inima îndemnându-l să o aleagă pe cea de la Roman, unde fusese călugărit.

---

¹ Doctorand în cadrul proiectului POSDRU/159/1.5/S/140863.

După câteva zile, pe 16 martie 1923, Congresul eparhial extraordinar se întrunește la Chișinău pentru a propune noul ierarh al Hotinului. Ca rezultat al celor două zile de discuții și în conformitate cu legea sinodală română, pe care Biserica basarabeană a acceptat-o după Unire, congresul aprobă cu unanimitate de voturi (70) numirea lui Visarion Puiu pentru scaunul vacant de la Hotin și îi trimite următoarea telegramă: „Congresul eparhial extraordinar al clericilor și mirenilor Bisericii Basarabiei și-a unit unanimitatea glasurilor lor ca la noua catedră episcopală a Hotinului să veniți Preasfinția voastră, ca ierarh iubit și dorit de toți preoții, pentru a ne păstori pe calea religioasă și națională”².

Pe 29 martie, Marele Colegiu Electoral întrunit la București alege pe Visarion Puiu, candidatul clerului basarabean, pentru Episcopia Hotinului. Acceptarea acestei eparhii de arhiereul de la Argeș a venit și la insistențele primului ministru Ionel Brătianu, care urmărea de fapt aplanarea situației de la Curtea de Argeș, aceea de a nu mai revendica reședința episcopală ocupată de administratorii curții regale și din cauza cărora episcopul a fost nevoit să locuiască vreme de doi ani lângă niște grajduri, situație nu tocmai demnă de un arhiereu, dar și pentru că tabloul din Basarabia îi era cunoscut din anii 1918-1921, când fusese exarh al mănăstirilor și străbătuse de multe ori teritoriul ei.

Instalarea oficială s-a făcut duminică, 13 mai, de Arhiepiscopul Gurie al Basarabiei, împreună cu numeroși invitați care au sosit în ajun, după-amiază, la ora 18.00, cu un tren din București, în care au și înnoptat³, fapt care indică starea economică precară în care se afla târgul Bălților la venirea sa. Decretul regal de instalare a fost citit de ministrul C. Banu⁴.

Eparhia Hotinului nu s-a întemeiat după un plan bine studiat, ci din dorința clerului din Chișinău, în primul rând, care voia să se organizeze față de centru, și, mai apoi, din dorința autorităților centrale

---

² *Acte oficiale în legătură cu înființarea episcopiei Hotinului și alegerea episcopului Visarion*, în *Episcopia Hotinului, date istorice și statistice 1923-1925*, Tipografia Eparhială „Cartea Românească”, Chișinău, 1925, pp. 35-45.

³ I. Mihălcescu, *Cronică bisericească internă*, în „Biserica Ortodoxă Română”, seria a II-a, anul 41 (1923), nr. 9 (507), pp. 654-658.

⁴ Constantin Banu a fost Ministru al Cultelor și Artelor între 19 ian. 1922 și 30 oct. 1923, în guvernul Ion I.C. Brătianu (19 ian. 1922 – 29 martie 1926).

de a întări Biserica basarabeană prin înființarea de noi eparhii, pentru o conducere mai eficientă. Episcopul Visarion notează și un alt motiv al înființării noilor episcopii de către guvernul țării, „acela de a diviza clerul îndărătnic a primi legiuirile bisericești de la București și a părăsi deprinderile rusești de ieri, iar nu din calcule superioare sinodale, pentru o mai bună cârmuire de suflete, căci în sinod nimenia nu făcea asemenea socoteli”⁵. Problemele au apărut imediat după înființare întrucât nimeni nu s-a ocupat să pună la îndemână resursele necesare întemeierii ei, ci a fost lăsată numai cu susținerea propriilor puteri. Chiar și așezarea reședinței episcopale în orașul Bălți a fost hotărâtă tot din îndrumarea Episcopului Visarion, pe atunci al Argeșului, atunci când a aflat că va trece la cârma noii eparhii, pentru că nici orașul Hotin, nici Soroca nu puteau fi alese ca sediu pentru reședință, fiind localități cu totul izolate și așezate la hotarele țării, pe Nistru, pe când orașul Bălți era în centrul eparhiei, iar de aici se putea face legătura mai ușor și în mod egal cu celelalte regiuni prin folosirea căilor ferate. Orașul, „o așezare primitivă cu întocmirile întârziate și plin de gloduri”⁶, avea o deosebită importanță comercială și culturală, chiar dacă era cu totul rusificat, însă prin înființarea acestei instituții bisericești va dobândi un caracter cu o mai pronunțată notă națională.

La început, în afară de casa fraților Cernitov, închiriată de Ministerul Cultelor pentru o perioadă de trei ani și reparată cu o întârziere de o jumătate de an, în anul înființării sale această episcopie nu avea absolut nimic, nici un imobil. Despre această situație, Episcopul Visarion consemna: „Când mă gândesc câte lipsuri și împiedicări am avut de înlăturat până am pus început episcopiei din Bălți, mă cuprinde groaza și o apăsătoare părere de rău după munca nesprijinită ce am risipit, ori de câte ori mi le reamintesc, cu atât mai mult cu cât, desigur, nici râvna nici munca mea nu o vor cunoaște cei viitori sau îmi vor fi felurit prețuite, și multe lucruri începute de mine vor fi terminate altfel de cum le-am dorit și le-aș fi sfârșit eu, de eram ajutat de ajuns și la vreme de către cei cu datorie de a mă ajuta”⁷.

⁵ † Visarion, Episcop de Hotin, *În ce împrejurări neprielnice s-a reînființat episcopia Hotinului*, în „Episcopia Hotinului”, foaie eparhială oficială, anul VIII (1931), nr. 3-4 (1-15 februarie), pp. 20-43.

⁶ Constantin N. Tomescu, *10 ani de la reînființarea Episcopiei Hotinului*, Chișinău, 1933, p. 23.

⁷ † Visarion, Episcop de Hotin, *op. cit.*, pp. 20-43.

La început, episcopul a fost găzduit de două familii evreiești, apoi în casa parohială a protoiereului Vladimir Dimitriu, văduv cu o ceată de copii, pentru că nimeni nu se îngrijise de reședință pentru episcop, de imobil pentru cancelarie sau de personalul și funcționarii administrației eparhiale. A cerut fără succes un călugăr de serviciu de la Mitropolia din Iași sau Episcopia de la Huși, pentru că nimeni nu îndrăznea să vină în Basarabia amenințată imaginar de bolșevici. Abia în toamnă, ajutat de generalul Ioan Popovici, comandantul militar al Basarabiei în Chișinău, a primit cu chirie casa familiei Cernitov, pentru reparația căreia a stat mai multe luni la Mănăstirea Neamț, cerând ajutoare, prin scrisori și telegrame, pentru a putea termina lucrările înainte de venirea iernii. De aici revine la Bălți, pentru a urgenta lucrările. Primește ca funcționar pe protosinghelul Gherasim Grecu, fost eclesiarh și econom la arhiepiscopia din Chișinău, iar ca director de cancelarie pe profesorul Ion Cazacu, directorul școlii normale din Bălți. Cancelaria eparhială era organizată, la început, într-o încăpere a paznicului din curtea Bisericii „Sfântul Nicolae” („storocă”), mai apoi amenajată în două camere din incinta Școlii Normale, fapt justificat de spațiul insuficient. Biserica „Sfântul Nicolae”, folosită drept catedrală, era de altfel singura biserică din oraș pentru cei 10.000 de locuitori, număr cu totul diminuat de preoții locali, de teama de a nu se mai înființa alte parohii⁸. După dezinteresul centrului bisericesc și al celui politic de la București, a avut de înfruntat și indiferența clerului din eparhie, care era cu gândul mereu spre Chișinăul de care nu dorea să se despartă. Nimeni nu-i dădea vreun sfat, îndemn sau sprijin. Abia mai târziu, când eforturile au început să dea roade și se vedeau clar intențiile bune ale lui, au apărut și câteva suflete nobile. Singura susținere care-i întreținea săraca gospodărie era mama sa, care avea peste 70 de ani. După un timp a fost închiriat încă un imobil (casa Cosmopol din str. Regele Ferdinand) pentru cancelaria eparhială, în încăperile căruia s-au adăpostit mai întâi călugării și funcționarii episcopiei.

Spre a-l dinamiza pe mai departe și pentru a-i recunoaște meritele de până atunci, în urma raportului făcut de ministrul Afacerilor Străine din acea vreme, Ion Gh. Duca, primește, pe 4 ianuarie 1924, din

---

⁸ *Începutul gospodăriei episcopale din Bălți, în Episcopia Hotinului, date istorice și statistice...*, pp. 49-52. Numărul total al locuitorilor era de 61.000.

partea regelui Ferdinand, titlul de membru al ordinului Coroana României în grad de mare ofițer⁹.

După aproape trei ani de slujire, fără sprijinul Sfântului Sinod sau al Ministerului Cultelor, Episcopul Visarion reușește să înzestreze episcopia cu mai multe proprietăți¹⁰. Astfel, de la primăria orașului primește un teren de 11,5 ha pentru viitoarea reședință episcopală, unde a amenajat și un parc, din partea statului un teren agricol de 100 ha pentru folosința episcopilor, în timp ce din partea guvernării locale (*zemstvei*) a primit un teren de 7.500 mp, pentru construirea viitoarei catedralei. Prin decizia lui, s-au înființat și următoarele instituții eparhiale: fabrica de lumânări bisericești, atelier de obiecte bisericești, cu secții pentru pictură și veșminte bisericești, casa de ajutor reciproc și pensiuni, din care erau ajutate familiile de preoți cu 100.000 lei și cele de cantori cu 50.000 lei, banca clerului și sanatoriul pentru cler la Burnas, județul Cetatea Albă, inaugurat pe 25 iunie 1934¹¹.

⁹ Arhivele Naționale Centrale ale României (în continuare ANCR), fond *Visarion Puiu*, dosar 1/1940, f. 78.

¹⁰ Între proprietățile dobândite amintim: teren de 9,5 ha pentru gospodăria călugărilor episcopiei, unde a construit case, a plantat arbori, a săpat fântânile de trebuință; teren de 7 ha pentru locuințele Consistoriului, o școală de cântăreți bisericești și un azil de bătrâni; teren de 21 ha pentru personalul monahal din serviciul episcopiei, unde a început un schit de monahi cu gospodăria aferentă; teren de 10 ha de la stat și 5 ha de la primărie pentru cimitirul „Adormirea”; teren de 10 ha de la primărie pentru cimitirul nou al orașului; teren în arendă de 5 ha, lângă cel al episcopiei pentru gospodăria monahilor episcopiei; imobil pentru locuințele clerului catedralei, cumpărat de la avocatul Vladimir Marmor; teren 2.775 mp pentru construirea unei locuințe pentru cântăreții catedralei; imobil pentru locuința vicarului, donație de la familia Aleinikov; teren 0,5 ha la marginea oborului de vite, pentru construcția unei noi biserici; teren pentru construirea catedralei din Hotin, *apud Începutul gospodăriei episcopale din Bălți, în Episcopia Hotinului, date istorice și statistice...*, pp. 51-52.

¹¹ În timpul păstoririi lui au mai fost cumpărate: un imobil pentru cancelaria Consiliului eparhial, cu 2.610.000 lei, căminul preoțesc din str. Regele Ferdinand nr. 174, cu 1.317.748, clădirea menită pentru Seminarul teologic, cu 4.400.000 lei, un imobil ca locuință pentru personalul catedralei, cu 420.000 lei, un imobil ca locuință pentru funcționarii Consistoriului eparhial, cu 1.810.000 lei, un imobil ca locuință pentru clerul de la Biserica „Sfinții Petru și Pavel”, cu 396.450 lei, casa pe lotul de 100 ha al sesiei episcopale, casa soților Dumitru și Maria Călugărescu, donată slujitorilor Catedralei „Sfinții Împărați Constantin și Elena”. † Visarion, Episcop de Hotin, *op. cit.*, pp. 20-43.

Dorința episcopului de Hotin Visarion Puiu era ca în orașul de reședință să fie mai multe locașuri de închinare. De aceea, încă din primele luni după instalarea sa la Bălți, a făcut numeroase demersuri pentru dobândirea terenurilor necesare înălțării bisericilor. Astfel, în paralel cu catedrala, în oraș urmau a fi zidite încă cinci biserici. În afara suprafețelor pentru acestea, obține de la primărie un teren în partea de nord-vest a orașului, dincolo de gara Pământeni, pentru ridicarea palatului episcopal. În ziua de 15/28 septembrie 1924 a fost sfințit locul noii catedrale din Bălți, în prezența Patriarhului Damianos al Ierusalimului, a A.S. Regale Principelui Carol, moștenitorul tronului, a mitropolitului primat, a mitropolitului Moldovei Pimen, a Arhiepiscopului Gurie, a unor miniștri, generali și mulțime mare de popor. Lucrarea a fost începută cu sprijinul financiar al Ministerului Cultelor. În aceeași zi s-a pus piatra fundamentală a reședinței episcopale și a capelei acesteia pe platoul grădinilor episcopiei care domina orașul și împrejurimile sale. Aleile presărate cu nisip, din grădina reședinței episcopale, unde se plimbau fazani și păuni, stârneau admirația contemporanilor.

În afara acestora, s-au mai ridicat și reparat biserici și case parohiale și în parohiile din celelalte localități ale eparhiei, în total zidindu-se 18 biserici noi și reparându-se 241 biserici vechi. Vizitarea parohiilor era făcută într-un mod neobișnuit și original. Erau cu adevărat vizite de lucru, directe, fără protocol, cu binecuvântări, ridicări în rang onorific sau dojană directă. Într-un an, numai în lunile iunie, iulie și august, vizitase 106 parohii. Atenție deosebită o avea față de pregătirea teologică a clerului și a călugărilor din eparhie. În această perioadă, în întreaga eparhie erau 498 de preoți și 487 de cântăreți. Dintre preoți, licențiați în teologie erau 37, în drept 3; cu 10 clase de seminar 175; cu 8 clase de seminar 103; fără seminar 80, cântăreți cu școală 413, fără școală 74.

Viața mănăstirilor din eparhie, precum și a trăitorilor ei, a fost reorganizată. Schiturile Bocancea și Rughi (Rudi) au început o viață nouă, primul obținând în 1920 independență față de Mănăstirea Hârjauca, prin decizia de atunci a Arhimandritului Visarion Puiu, aflat în postura de exarh al mănăstirilor basarabene, și se mărește gospodăria schiturilor prin înzestrarea lor cu pământ, pădure, iazuri etc. Totodată au fost înființate noi locașuri sfinte în județele Bălți, Soroca și Hotin: Schitul Cornești, Schitul Galița, Schitul Șerbești și

Schitul Episcopiei Hotinului „Sfinții Victor și Visarion”, în satul Sturzești-Bălți. A hotărât și înființarea noilor schituri din Măgura-Bălți și Văscăuți-Hotin. Pentru călugări și călugărițe s-a tipărit o colecție de *Reguli călugărești*.

În urma insistențelor, prin Înaltul Decret Regal nr. 5619/23 din nov. 1923, școala spirituală existentă la Edineț încă din 1872 a fost transformată în Seminar Teologic, având ca patroni spirituali pe „Sfinții Trei Ierarhi”. Tot din toamna lui 1923, la Mănăstirea Dobrușa s-a deschis o școală pentru cântăreții bisericești, având ca scop ridicarea nivelului de cunoștințe și de pregătire profesională a dascălilor, care oficial își începe activitatea în 1924. Administrarea școlii, precum și a internatului a fost încredințată Arhimandritului Eugen Laiu, licențiat în Teologie la Universitatea din Cernăuți. Între elevii școlii se numărau viețuitorii Mănăstirii Dobrușa și copii din diferite părți ale Eparhiei Hotinului. Pe lângă studierea obiectelor teologice și practica de strană, elevii studiau diferite meserii în ateliere mănăstirești, se îndeletniceau cu multiple ascultări mănăstirești, adaptându-se astfel la greutățile vieții călugărești. Din procesul-verbal de pe 7 iulie 1925, semnat de membrii comisiei de examinare la finalul primului an de studii în școală, aflăm că elevii din mijlocul mănăstirii, sub privegherea directorului școlii, fără formalități și zgomot, s-au schimbat în aspect exterior, cât și în cel interior și, ținându-se cont de faptul că au învățat doar câteva luni, au demonstrat că au acumulat cunoștințe suficiente. După fețele obosite ale elevilor și ale corpului didactic, comisia a constatat că a avut loc un curs intensiv, dar și roditor. Din 1928, conducerea școlii a fost preluată de Arhimandritul Ioachim Popescu. Școala a fost întreținută din fondul Eparhiei de Hotin și a Mănăstirii Dobrușa, precum și din banii pentru studii pe care îi achitau elevii. Între disciplinele care au fost studiate aici, pe lângă cântările bisericești și de canto, s-au predat obiecte teologice și laice. Școala a fost condusă după un statut de activitate alcătuit de Eparhia de Hotin.

Din dorința de a da și tinerelor din mediul rural o pregătire culturală, Episcopul Visarion a înființat la Mănăstirea de călugărițe Japca din județul Soroca, în 1927, o școală pentru fetele sărace, în care elevele, pe lângă o repetare a cursului primar și acumularea unor cunoștințe superioare, urmau să fie instruite în tot felul de activități practice. „Școala se conducea după un regulament întocmit

de episcopie în vara anului 1928, iar studiile se făceau după programul învățământului primar (anul 5-7) și materiile speciale după programul altor școli de acest fel din țară. Tot din îndemnul său, în vara anului 1928 s-a pus temelia viitorului local școlar.”¹²

Un remarcabil demers a făcut episcopul în revendicarea imobilelor pe care școlile bisericești din Basarabia le-au avut înainte de 1918. Guvernul român, la preluarea puterii în Basarabia după declararea Unirii, a preluat abuziv și localurile școlilor bisericești din cele trei eparhii: a Chișinăului, a Hotinului și a Ismailului, sprijinindu-se în această acțiune pe decretul guvernului provizoriu rusesc Kerenski, din 20 iunie 1917, care prevedea concentrarea în resortul Ministerului Instrucțiunii Publice rusesc a tuturor școlilor care erau subordonate diverselor ministere, cu scopul de a introduce învățământul obligatoriu. Concentrarea școlilor s-a făcut atunci numai pentru reforma învățământului, fără să atingă dreptul de proprietate a Bisericii asupra imobilelor respective, numai că statul român, la preluarea puterii, a preluat școlile cu tot cu localurile respective. Văzând că memoriile adresate Sfântului Sinod și Ministerului Cultelor pentru dobândirea acestora rămân zadarnice, Visarion Puiu a deschis proces împotriva Ministerului Instrucțiunii Publice de revendicare pentru toate localurile bisericești preluate abuziv de statul român din cuprinsul eparhiei sale, iar pentru o argumentare mai bună în susținerea cauzei, a obținut în apărarea dreptului Bisericii, prin truda profesorului Constantin N. Tomescu de la Facultatea de Teologie din Chișinău, care s-a deplasat personal în acest scop la Paris, un act legalizat de declarație interpretativă din partea fostului prim-ministru al guvernului rus care a etatizat învățământul rusesc, Kerenski, și a fostului ministru al departamentului de culte respectiv, Anton Kartășev, ambii stabiliți în refugiu la Paris, act prin care aceștia confirmau că ei au trecut în subordinea statului numai învățământul, fără să atingă dreptul de proprietate al Bisericii asupra imobilelor respective. Procesele nu a mai continuat însă după mutarea lui de la Hotin la Cernăuți, iar dreptul acesta al Bisericii a rămas neclar.

În 1931 a fost trimis într-o delegație la locurile sfinte ale creștinismului, la Ierusalim, pentru a intermedia înaintea sinodului de

---

¹² Arhim. Daniil Ciubotaru, *Școala de gospodărie sătească de fete din Jaпca*, în *Anuar Episcopia Hotinului*, Tipografia Eparhială „Cartea Românească”, Chișinău, 1930, pp. 16-18.

aici în favoarea dobândirii unui cămin românesc pentru pelerinii închinători la Sfântul Mormânt, prilej cu care, ca reprezentant al delegației române, a rostit o frumoasă cuvântare tipărită mai apoi, împreună cu alte documente, scrisori și rapoarte făcute în legătură cu acest subiect în decursul anilor, la Imprimeria Statului din Chișinău în 1933 sub titlul *În chestiunea căminului românesc din Ierusalim*. Chiar dacă Patriarhia de la Ierusalim nu a dat răspunsul așteptat de delegația română, Episcopul Visarion a dovedit că poate fi un bun reprezentant al Patriarhiei noastre și al tuturor românilor pelerini la aceste locuri, urmând ca aceste demersuri să fie continuate până la rezolvarea situației. Pentru meritele deosebite în promovarea locurilor sfinte primește o diplomă, în care este numit membru al „Ordinului Sfântului Mormânt”. Impresionantă este o anexă a acestei lucrări, care cuprinde un material informativ alcătuit de delegația română, prezentat regelui Carol al II-lea și Sfântului Sinod, material ce cuprinde descrierea eforturilor partidei sioniste a poporului evreu de a înființa un stat al lor în Palestina, efort susținut și de unele mari puteri ale lumii, cum ar fi Anglia sau S.U.A., prin strângerea de fonduri pentru o colonizare masivă a evreilor sau implicarea în cumpărarea de terenuri, construcția de școli și spitale sau chiar hoteluri pentru ei. Este descrisă și realitatea socială și economică de aici, viața intelectuală și religioasă, raportul evreilor cu arabii, totul pentru o cunoaștere mai bună asupra regiunii și locuitorilor ei.

Visarion Puiu a fost și conducătorul unei delegații la Sofia, în 1923, pentru sfințirea bisericii române din capitala Bulgariei. Biserica a fost retrocedată românilor după 18 ani, timp în care, din cauze politice, după ce fusese construită și înzestrată cu cele necesare de statul român, a fost ocupată abuziv de clerul bulgar, care a neglijat îngrijirea ei. După terminarea războiului s-a făcut reparația morală necesară și a sosit timpul sfințirii acesteia, responsabilitatea refacerii legăturii dintre cele două Biserici surori, română și bulgară, și a sfințirii bisericii revenindu-i Episcopului Visarion. S-a achitat onorabil și de această împuternicire și, în ziua de 6 decembrie 1923, de Sfântul Nicolae, săvârșește în mod solemn, împreună cu delegația Bisericii Bulgare, sfințirea acestui edificiu, iar în 1933, la zece ani de la acea sfințire, publică la Imprimeria Statului din Chișinău amintirile referitoare la acest eveniment, împreună cu cuvântul de învățătură rostit cu acel prilej în lucrarea *Sfințirea bisericii române din*

Sofia, îndemnând ambele popoare la unire: „Dunărea, din care de obicei facem hotar despărțitor, precum adună și unește apele sale în chip egal și din Carpați și din Balcani, tot așa ne cheamă simbolic și pe noi, popoarele din văile lor, la unire”¹³.

Între celelalte activități sinodale, culturale, educaționale și morale ale Episcopului Visarion al Hotinului menționez și următoarele: organizarea mănăstirilor și măsuri pentru renașterea vieții monahale din țară (1925), reprezentarea Bisericii Ortodoxe Române peste hotare, prin strângerea legăturilor dintre Biserica noastră și Bisericile ortodoxe surori, din jurul țării noastre, dar și cu patriarhatele de la Ierusalim, Damasc, Constantinopol și cu Muntele Athos, prin vizite reciproce, schimburi de studenți teologi, ajutoare materiale, acolo unde era nevoie, mai ales pentru Biserica Rusă (1925), înființarea unui episcopat pentru românii din America (1926), înființarea unui cămin pentru clerul înalt în București (1926), introducerea noului calendar (1926), înființarea unei noi Facultăți de Teologie la Iași (1926), cămin pentru studențele în teologie la București (1930), pregătirea viitorilor candidați de episcopat (1929), înlăturarea crizei culturale din Biserica Română și a lipsei unei literaturi religioase pentru popor și a celei teologice superioare (1929), reorganizarea Sfântului Sinod (1924), alcătuirea unui regulament pentru organizarea Patriarhiei Române (1929), organizarea Facultăților de Teologie și înzestrarea lor cu localuri amenajate după cerințele vremurilor (1929), proiect de lege pentru organizarea bisericească (10 martie 1925), în care se cerea desființarea Mitropoliilor Bucovinei și Basarabiei și păstrarea lor sub formă de episcopii sau arhiepiscopii subordonate Mitropoliei Moldovei, din care fuseseră de altfel smulse, organizarea bunurilor materiale ale Bisericii (a fondurilor bisericești), instituirea mai multor premii pentru a încuraja cercetările în diferite probleme bisericești (o istorie bisericească, o istorie a monahismului, o biografie a ierarhilor mai însemnați, un codice canonic al Bisericii Ortodoxe ș.a.), colaborarea dintre Biserică și departamentul asistenței sociale prin sprijinirea spitalelor pentru a putea acorda asistență gratuită bolnavilor săraci și acțiuni de redobândire a spitalelor sub ocrotirea Bisericii, prima inițiativă de organizare a unei prese bisericești

---

¹³ † Visarion, Episcop de Hotin, *Sfințirea bisericii române din Sofia*, Imprimeria Statului, Chișinău, 1933, p. 17.

care să lupte pentru înlăturarea efectelor negative ale presei libertine și vătămătoare de suflete existentă în țară, apel împotriva francmasoneriei, care lucrează la răsturnarea ordinii sociale și a celei de stat. Multe dintre aceste preocupări au fost susținute în plenul adunărilor din Sfântul Sinod sau Parlamentul României, dar au și fost publicate.

Activitatea sa nu s-a limitat doar pe plan pastoral-misionar, ci și pe cel educațional-teologic. Lucrarea sa *Preoții sătești*, apărută la București, în 1902, pe când încă era student, va cunoaște o a doua ediție, în 1925, fiind tipărită la Mănăstirea Neamț, iar *Povestiri pentru săteni* este retipărită la București, în același an. La Chișinău publică monumentalele sale opere: *Glas în pustie* (1931 și 1933) și *Documente din Basarabia*, în două volume (1928-1938), în colaborare cu Ștefan Berechet, Ștefan Ciobanu, Leon T. Boga și Constantin N. Tomescu, precum și mai multe broșuri și articole în periodice. *Documente din Basarabia* cuprinde o colecție de acte ale trecutului românesc din provincia dintre Prut și Nistru, tipărite ca un omagiu adus celor zece ani trecuți de la Unire, de Comisia Monumentelor Istorice din Basarabia, al cărui membru era din octombrie 1919, iar în *Glas în pustie*, publicată în două părți, prima în 1931, iar cea de-a doua în 1933, adună un mănunchi de articole, parte din ele adrese prezentate Sfântului Sinod sau conducătorilor vremii, ori chiar tipărite mai înainte, care oglindesc lipsurile clerului și ale Bisericii, cu constatări reale și dureroase, spre a căror îndreptare a căutat să colaboreze cu instituțiile superioare, dar și destule dovezi ale situației din Biserica noastră din perioada 1920-1932.

Era durerea sufletească transpusă în cuvinte față de nepăsarea celor ce au putut să-l ajute, dar nu au dorit. Făcea, spre exemplu, un apel, într-una din cuvântările tipărite aici, pentru ridicarea unei Catedrale a neamului (care a rămas fără răspuns până în zilele noastre, ridicarea ei începând abia în februarie 2011, după mai bine de 90 de ani de la strigătul lui), în semn de recunoștință față de acei fii ai țării care și-au dat viața în războiul de întregire, în locul așa-numitului mormânt neînțeleas de popor al „eroului necunoscut” sau al arcului de triumf adus la noi de francmasonii din apusul Europei și care nu au pentru poporul român nici pe departe semnificația sau splendoarea unei falnice catedrale¹⁴. În cuprinsul acestei

---

¹⁴ † Visarion, Episcop de Hotin, *Glas în pustie*, Tipografia Eparhială „Cartea Românească”, Chișinău, 1933, p. 17.

lucrări mai găsim următoarele pledoarii: un memoriu adresat regelui Carol al II-lea, care fusese publicat și în 1930 la Chișinău, în care regăsim o prezentare a stării generale a Bisericii și credinței creștine române, pentru care cere un sprijin puternic din partea Casei Regale în acțiunile de rectificare ce se cuveneau a fi făcute în aceste domenii de viață publică, apoi o scrisoare către conducătorii și profesorii tuturor instituțiilor teologice ortodoxe române¹⁵ pentru reorganizarea învățământului din acest domeniu, îndemnuri pentru organizarea administrativă și materială a Bisericii, reorganizarea mănăstirilor, publicarea unei prese bisericești, din lipsa căreia s-a și hotărât să publice toate aceste articole în lucrarea de față, pentru pregătirea culturală a clerului, salvarea spitalelor, strângerea legăturilor dintre bisericile ortodoxe, idei pentru viitoarea lege bisericească, ce ar trebui să apară prin modificarea și completarea celei din 1925. Situația nemulțumitoare în care stagna Biserica în acei ani trebuia modificată urgent, autorul atrăgând atenția asupra problemelor nerezolvate și că „o nouă amânare în îndreptarea și împlinirea lor constituie o vinovată nepăsare și o condamnabilă lipsă de la împlinirea datoriei pentru întregul nostru cler”¹⁶.

Setea de învățătură a poporului basarabean l-a determinat să alcătuiască și să publice în mai multe ediții o broșură de 22 de pagini la Mănăstirea Dobrușa despre învățăturile creștinului din viața de zi cu zi și comportamentul său în societate, în 1932 broșura ajungând la a patra ediție. În cuprinsul acesteia a introdus învățături despre credința în Dumnezeu și Biserică, despre cinstea preoților, sfaturi pentru îngrijirea mormintelor, cinstirea bătrânilor, ajutorul celor necăjiți, dar și pentru supunerea pe care trebuie să o acordăm stăpânirii. „Nu țineți copiii numai în sat la voi și numai pentru lucrul țarinei și păscutul vitelor”, îndemna episcopul într-un cuvânt despre luminarea minții, „ci lăsați-i să umble la școală, să învețe carte și felurite meșteșuguri și negustorii, ca măcar copiii noștri să poată trăi și folosi averile acestei frumoase țări prin ei singuri, iar nu fiind înșelați și jefuiți de tot felul de străini”¹⁷.

¹⁵ Publicată sub forma unei broșuri la Bălți, în 1931, la Tipografia S. Origoriev.

¹⁶ † Visarion, Episcop de Hotin, *Glas în pustie...*, p. 113.

¹⁷ † Visarion, Episcopul Hotinului, *Câteva povățuiri creștinești*, ediția a patra, Tipăritura Mănăstirii Dobrușa, Județul Soroca, 1932, p. 20.

Situația Facultății de Teologie din București și a internatului acesteia din perioada anilor 1904-1930 este surprinsă într-o conferință rostită tinerilor studenți în aula internatului teologic, în seara de 30 noiembrie 1930, și tipărită mai apoi în 1933 sub titlul *Către tinerii teologi*. Viitorilor candidați la hirotonie le transmitea: „Construcțiile nu se zidesc de sus în jos. Rodirea pomilor e condiționată de întreținerea continuă a terenului din care se dezvoltă pomul. În instituțiile omenești, evident, toate acțiunile trebuie pornite și călăuzite de organele conducătoare ale unei ierarhii, dar puterea lor viabilă și lucrătoare este pururi așteptată de jos, de la obârșie. Acțiunea de refacere ori numai de îndreptare a Bisericii noastre ortodoxe trebuie așteptată, întâi de toate, de la instituțiile de pregătire a viitorului cler, iar în cadrul acestei probleme bisericești atât de însemnată și de actualitate pentru noi, acest internat eu cred că are un rol covârșitor de deosebit”¹⁸.

Pe acest energic episcop îl întâlnim și la așa-numitele „Cursuri de vară” ale învățătorilor și institutorilor din ținuturile Bălți, Soroca și Hotin, unde transmite un cuvânt despre rostul și menirea celor care sunt numiți lumina lumii și sarea pământului, cuvânt tipărit mai apoi la Imprimeria din Chișinău, în 1934, sub titlul *Cuvânt către învățători*. În afara celor amintite, Episcopul Visarion a fost și un colaborator neîntrerupt al revistei de istorie și geografie a Moldovei dintre Prut și Nistru, intitulată *Arhivele Basarabiei*, ce apărea sub conducerea profesorilor universitari T.G. Bulat și C.N. Tomescu la Chișinău și care, din 1932, apare cu sprijinul moral și material al lui.

Cea mai mare și mai frumoasă realizare a Episcopului Visarion rămâne însă construirea și sfințirea Catedralei „Sfinții Împărați Constantin și Elena”, cel mai de seamă monument înfăptuit în timpul conducerii românești pe pământul scump al Basarabiei, după unirea acesteia cu patria mamă. Începută după planurile întocmite de arhitectul Adrian Gabrielescu de la Comisia Monumentelor Istorice din București¹⁹, construirea ei a avut mai multe întreruperi, din lipsa fondurilor necesare, dar și din nepăsarea arhitectului care în ultima perioadă nici măcar nu mai venise pe la Bălți²⁰ și întârziase de mai

¹⁸ *Idem, Către tinerii teologi*, Imprimeria Statului, Chișinău, 1933, p. 6.

¹⁹ Constantin N. Tomescu, *Prietenul meu Visarion Puiu*, ediție, note și addenda de Pr. Dumitru Valenciuc și Dragoș-Radu Mihai, Suceava, 2005, p. 16, nota 20.

²⁰ *Idem, 10 ani de la reînființarea...*, pp. 52-53.

multe ori cu dările de seamă și întocmirea planurilor necesare continuării lucrărilor. Construcția e preluată de arhitectul Ionescu-Berechet din Consiliul central bisericesc, într-un moment în care conducerea de la București oprește orice fond pentru continuarea lucrărilor, iar Visarion nu mai avea resursele necesare. Vine acum rândul clerului basarabean, care nu agrease la început sub nici o formă înființarea noii episcopii, să aducă jertfa sa pentru finalizarea lucrărilor. Astfel, în ședințele congresului protoieresc al cercurilor din eparhie, din 1931 și 1932, s-a hotărât ca pentru finalizarea lucrărilor la catedrală fiecare suflet din eparhie să contribuie cu un leu pe an, iar clerul să renunțe mai întâi la un salariu din an, iar mai apoi la 1 până la 3 la sută din salariul lunar, în timp ce de la fiecare Botez să se încaseze câte 5 lei, iar de la cununii câte 10 lei. Construirea acesteia a continuat astfel în regie proprie, Episcopul Visarion supraveghind personal aproape în fiecare zi mersul lucrărilor, până la finalizarea lor, pe 6 septembrie 1933. Împodobirea catedralei cu cele necesare a adunat laolaltă pe soțiile tuturor clericilor din Bălți și împrejurimi, dar și pe membrii corpului magistraților și funcționarilor din tribunalele și judecătoriile județului, în timp ce membrii corpului ofițerilor diviziei 14 au contribuit cu cele două icoane mari ale Cuvioasei Paraschiva și a Sfântului Ioan de la Suceava.

La sfințirea de pe 2 iunie 1935 au participat, pe lângă regele Carol al II-lea și voievodul Mihai, membrii Sfântului Sinod și ai Guvernului, alături de alți demnitari, un reprezentant al Patriarhiei Ecumenice, în persoana Mitropolitului Maximos al Halkidonului, însoțit de arhimandritul Adamantios, directorul cancelariei Sfântului Sinod din Constantinopol, precum și alți înalți prelați din Grecia sau Polonia²¹. A fost o mare sărbătoare națională, reflectată și în sufletul episcopului în modul cel mai sublim: „Cei 12 ani de păstorie în Episcopia Hotinului au trecut producându-mi multe bucurii sufletești, pe care numai bunul Dumnezeu mi le-a dat, poate ca răsplată a muncii pusă în slujba Sa în această latură de țară, fără teama vecinătății haosului și primejdiei bolșevice ce era aproape, peste Nistru”²², evenimentele fiind admirabil memorate în lucrarea tipărită de Consiliul Eparhiei Hotinului, în 1935, cu titlul *Sfințirea Catedralei din Bălți*.

²¹ Gheorghe Arghiropol, *Sfințirea catedralei episcopale Sfinții Împărați Constantin și Elena din Bălți*, în *Sfințirea catedralei din Bălți*, tipărită de Consiliul Eparhiei Hotinului la Institutul de Arte Grafice Lucafașul, București, 1935, pp. 18-45.

²² ANCR, fond *Visarion Puiu*, dosar 31, f. 70.

Episcopul Visarion a avut o influență extraordinară în planul de urbanizare al orașului Bălți, propunerile lui făcute administrației publice locale fiind imediat supuse dezbaterilor, cu indicații clare de soluționare în cadrul interesului municipiului, întrucât episcopia „a dovedit că poate fi un colaborator prețios și pe tărâmul gospodăresc, cum este un pilduitor îndrumător pe tărâm religios și național”²³. Într-unul din procesele-verbale ale ședințelor publice extraordinare ale Consiliului Comunal al Municipiului Bălți se observă mulțimea propunerilor formulate de Episcopie, în interesul obștesc al orașului, care constituiau o prețioasă ofertă de colaborare cu autoritățile civile. În fiecare dintre acestea se poate sesiza spiritul practic ce l-a caracterizat pe Episcopul Visarion încă din anii studenției, atunci când își prevedea ideile sale și le sugera a fi însușite de preoții satelor. Insista, în acest sens, ca administrația locală să cedeze episcopiei 10 ha de teren mlăștinos pe termen de 15 ani, pentru a-l asana și planta cu tot felul de arbori, pentru amenajarea unui parc comunal, urmând ca după expirarea termenului prevăzut să fie cedat orașului, fără a avea pretenții asupra investițiilor făcute, ori să se pună la dispoziția Episcopiei 5 ha de teren impropriu pentru agricultură, situat peste pârâul Răuțel pentru a fi împădurit, urmând ca după terminarea lucrărilor să mai primească și restul de 30 ha pentru același scop, terenul rămânând în continuare proprietatea orașului. Tot în interes public cerea să se cedeze Episcopiei 5.000 mp teren în cartierul Teioasa, pentru construirea unei biserici și a altor edificii de ordin bisericesc, o parcelă de pământ în cartierul Pământeni, pentru amenajarea unei grădini publice pentru copii (grădiniță), sau terenurile necesare în cartierul nou, pentru construirea unui oficiu poștal, a unui dispensar și a unui local pentru comisariat de poliție, sugestiile continuând în acest sens cu multe alte oferte de colaborare²⁴. Din toate acestea se observă grija pe care Episcopul Visarion o avea față de comunitate, pentru îmbunătățirea traiului și înfrumusețarea orașului pe care el însuși îl alesese ca reședință

---

²³ ANCR, fond *Visarion Puiu*, dosar 6/1940, f. 174.

²⁴ În procesul-verbal amintit (nr. 8, din 2 septembrie 1935), cuprins în filele 174-184 ale dosarului 6/1940 din Fondul „Visarion Puiu” de la Arhivele Naționale Centrale ale României, propunerile înaintate administrației locale de Episcopie continuă cu multe alte oferte de colaborare în vederea înfrumusețării și sistematizării orașului, între care enumerăm aici următoarele: să se cedeze trei parcele de teren pentru construirea a trei fântâni publice în cartierul nou; să se pună la dispoziția

pentru Episcopie și era normală și justificată aprobarea acestor cereri. De aici îi vine apelativul de „reorganizator al Bălților”. Nicolae Iorga consemna în ziarul său: „A ridicat biserică lângă biserică și palatul său numai când Dumnezeu și-a avut mai multe locașuri ale Sale. Iar în jur muncă, gospodărie, bună ordine. A impus astfel respectul celor de alt neam, al acelora de care se ține și, sub aspect moral, a creat un oraș”²⁵. Drept mulțumire pentru interesul, generozitatea și devotamentul arătat față de municipiul și locuitorii de aici, pentru toate inițiativele pe care le-a avut în folosul comunității, ridicarea prestigiului Bisericii creștine și împodobirea orașului cu atâtea clădiri monumentale, comisia interimară a Primăriei orașului Bălți a hotărât, în data de 19 august 1932, înainte de a fi sfințită catedrala, ca străzii de la pasajul superior de peste linia ferată din stația Pământeni spre drumul Râșcanilor să i se dea numele „Episcop Visarion”²⁶, fapt ce nu s-a întâmplat nicăieri în țară după 1990, nici măcar la Pașcani, locul lui de naștere. Realizările de la Bălți nu au rămas numai la aprecierea autorităților locale, ci l-au propulsat pe o treaptă ierarhică superioară, membrii Sfântului Sinod și regele Carol al II-lea apreciind munca depusă și recomandându-l pentru conducerea celei mai bogate eparhii, cea a Bucovinei.

Slujitor al neamului nostru întru cele dumnezeiești, Mitropolitul Visarion s-a dăruit deopotrivă și rațiunii cerului, ca și celei pământesti, promovând în același timp, ca un ales viețuitor întru Hristos, spiritul de universalitate, de deschidere asupra culturii intelectuale și morale, menținând aprinsă lumina ortodoxiei românești chiar și în afara granițelor țării, românii recunoscând în el liantul și modelul generațiilor viitoare, rodul ostanelilor lui regăsindu-se în dezvoltarea și ridicarea prestigiului Bisericii și în bunăstarea clerului român.

Episcopiei terenul necesar pentru construirea unei clădiri pentru morga orașului și a locuinței pentru paznicul cimitirului; să se cedeze o parcelă de teren pentru construirea bisericii din cartierul Slobozia Nouă; să se pună la dispoziția Episcopiei terenul necesar pentru construirea Palatului de Justiție; să se cedeze terenul necesar pentru construirea școlii din cartierul Oborului; să se facă sistematizarea cartierului nou Pământeni cu modificarea regulamentului construcțiilor, prevăzându-se trei tipuri de vile în jurul reședinței episcopale; să se facă revizuirea împroprietărilor și vânzărilor din cartierul nou în vederea sistematizării acestui cartier.

²⁵ Nicolae Iorga, *Un ctitor: Părintele Visarion Puiu*, în „Neamul Românesc”, joi 6 iunie 1935, nr. 123, p. 1, col. 2.

²⁶ ANCR, fond *Visarion Puiu*, dosar 6, f. 145.